

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	7
İÇİNDEKİLER	9
KISALTMALAR LİSTESİ	17
GİRİŞ	21

BİRİNCİ BÖLÜM

ÇOCUK KAVRAMI

I. ÇOCUK KAVRAMININ FARKLI HUKUK SİSTEMLERİ BAKIMINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ	29
A. İslamiyet Öncesi Türk Hukukunda Çocuk Kavramı	29
B. Roma Hukukunda Çocuk Kavramı	33
C. Türk Hukuku Bakımından Çocuk Kavramı	37
D. Uluslararası Hukuk Bakımından Çocuk Kavramı	41
II. İSLAM VE OSMANLI HUKUKUNDA ÇOCUK KAVRAMI	45
A. Çocuğun Tanımı	46
1. Terminolojik Olarak Çocuk	46
2. Bir Hukukî Kavram Olarak Çocuk	49
B. Çocukluğun Sınırları	50
1. Çocukluğun Başlangıcı	50
2. Çocukluğun Sonu	52
a. Bulûğ (Ergenlik)	52
b. Rüşd (Rüşd / Erginlik)	57
C. Çocukluk Dönemleri	64
1. Cenin Dönemi	64
2. Gayri Mümeyyiz Çocukluk Dönemi	66
3. Mümeyyiz Çocukluk Dönemi	68
4. Bulûğ ile Rüşd Arası Çocukluk Dönemi	69
D. İslam ve Osmanlı Hukukunda Özel Olarak Korunmaya Muhtaç Çocuklar	72
1. Yetim Çocuklar	72
2. Lakîtlar (Bulutlu Çocuklar)	75
3. Gayrimüslim Çocuklar	80
4. Köle Çocuklar	82
5. Acemi Oğlanları: Pençikoğlanları ve Devşirmeler	87

İKİNCİ BÖLÜM

İSLAM VE OSMANLI ÇOCUK HUKUKUNUN GENEL ESASLARI

I. ÇOCUĞUN EHLİYETİ	91
A. Ehliyet Kavramı ve Çeşitleri	93
1. Vücûb (Hak) Ehliyetinin Tanımı ve Kapsamı	95
2. Edâ (Fiil) Ehliyetinin Tanımı ve Kapsamı	97
B. Çocuğun Ehliyetinin Çocukluk Dönemleri Bakımından Değerlendirilmesi	99
1. Çocukluk Dönemlerine Göre Vücûb Ehliyeti	99
a. Cenin Döneminde Vücûb Ehliyeti	100
aa. Ceninin Hakları Kazanabilmesinin Şartları	102
aaa. Ceninin Var Olması	102
aaaa. Hamileliğin En Kısa Süresi	103
bbbb. Hamileliğin En Uzun Süresi	104
bbb. Ceninin Sağ Doğması	105
bb. Ceninin Kazanabileceği Haklar	107
aaa. Neseb	108
bbb. Miras ve İntikal ile Vasiyet	109
ccc. Vakıf	110
ddd. İkrar Yoluyla Kazanılan Haklar	111
eee. Azad Olma	113
b. Gayri Mümeyyiz Çocukluk Döneminde Vücûb Ehliyeti	114
aa. Kanuni Temsilcinin Gayri Mümeyyiz Çocuk Adına Yaptığı İşlemlerden Doğan Borçlardan Sorumluluk	115
bb. Vergi Sorumluluğu	116
cc. Nafaka Sorumluluğu	117
dd. Haksız Fiil Sorumluluğu	118
ee. Taraf Ehliyeti	119
c. Mümeyyiz Çocukluk ve Bulûğ ile Rüşd Arası Çocukluk Dönemlerinde Vücûb Ehliyeti	120
2. Çocukluk Dönemlerine Göre Edâ Ehliyeti	120
a. Cenin Döneminde Edâ Ehliyeti	121
b. Gayri Mümeyyiz Çocukluk Döneminde Edâ Ehliyeti	121
aa. Gayri Mümeyyiz Çocuğun Hukukî İşlem Ehliyeti	122
bb. Gayri Mümeyyiz Çocuğun Dava Ehliyeti	124
cc. Gayri Mümeyyiz Çocuğun Ceza Ehliyeti	125
c. Mümeyyiz Çocukluk Döneminde Edâ Ehliyeti	127
aa. Mümeyyiz Çocuğun Hukukî İşlem Ehliyeti	127
aaa. Yararına Olan İşlemlerde Mümeyyiz Çocuğun Ehliyeti	130

bbb. Zararına Olan İşlemlerde Mümeyyiz Çocuğun Ehliyeti.....	132
ccc. Yararına ve Zararına Olma İhtimali Bulunan İşlemlerde Mümeyyiz Çocuğun Ehliyeti	135
bb. Mümeyyiz Çocuğun Dava Ehliyeti	136
cc. Mümeyyiz Çocuğun Ceza Ehliyeti	137
dd. Me'zûn Mümeyyiz Çocuğun Edâ Ehliyeti.....	137
aaa. İzin Niteliği	139
bbb. İzin Yaşı	142
ccc. İzin Unsurları	142
ddd. İzin Kaldırılması	144
ee. Mümeyyiz Çocuğun Başkası Adına Vekil Sıfatıyla Hareket Etmesi Durumda Edâ Ehliyeti	146
d. Bulûğ ile Rüşd Arası Çocukluk Döneminde Edâ Ehliyeti	147
aa. Rüşdün Tespitinde Yöntem	148
bb. Rüşde Erişmemiş Bâliğlere Uygulanacak Tedbirler.....	149
cc. Hacr Konusunda Mahkeme Kararının Rolü.....	153
II. ÇOCUKLAR ÜZERİNDE VELÂYET	156
A. Velâyetin Tanımı ve Özellikleri.....	157
B. Velâyetin Hüküm ve Sonuçları	159
C. Velâyetin Başlangıcı ve Sonu	160
D. Velâyetin Çeşitleri.....	164
1. Özel Velâyet	164
a. Özel Velâyetin Yetki Türüne/Konusuna Göre Çeşitleri.....	165
aa. Şahısta Velâyet	166
aaa. Şahısta Velâyete Görevli ve Yetkili Olanlar - Veliler	166
bbb. Velilerin Taşınması Gereken Özellikler	171
ccc. Velilerin Görev ve Yetkileri.....	172
aaaa. Çocuğun Bakımı ve Korunması	172
bbbb. Çocuğun Terbiyesi ve Bu Bakımdan Velinin Tedip Yetkisi	173
cccc. Çocuğun Eğitimi ve Meslek Sahibi Olmasının Temini	178
dddd. Çocuğun Yargısal Temsili	181
eeee. Çocuğun Evlendirilmesi	183
bb. Malda Velâyet- Vesâyet	184
aaa. Malda Velâyete Görevli ve Yetkili Olanlar-Vasîler	185
aaaa. Vasî Olmada Kanuni Sıra	185
bbbb. Baba ve Dedenin Kendilerinden Sonra Gelecek Vasîyi Tayin Etmeleri -Vesâyet Sözleşmesi	187
cccc. Hâkimin Vasî Tayin Etmesi	191

bbb. Vasîlerin Taşınması Gereken Özellikler	196
ccc. Vasîlerin Görev ve Yetkileri	200
aaaa. Çocuğu Miras Yoluyla Mal İntikali Sürecinde Temsil Etmek	200
bbbb. Çocuğun Mali Sorumluluklarını Yerine Getirmek	204
cccc. Çocuğun İhtiyaçları İçin Yapılması Gereken Harcamaları Yönetmek.....	204
dddd. Çocuğun Mal Varlığını Yönetmek	205
eeee. Çocuğu Çalıştırmak.....	218
ddd. Vasînin Çocuğun Mal Varlığından Yararlanması.....	223
aaaa. Vasînin Baba Olması.....	223
bbbb. Vasînin Baba Dışında ve Zengin Biri Olması.....	224
cccc. Vasînin Baba Dışında ve Muhtaç Biri Olması	225
b. Özel Velâyet Yetkisine Sahip Olanların Görevden Alınması ve Görevi Bırakması	226
c. Özel Velâyet Yetkisine Sahip Olanların Hukukî Sorumluluğu	230
2. Genel Velâyet.....	233
a. Genel Velâyetin Tanımı ve Kapsamı.....	234
b. Genel Velâyetin Kullanım Şekilleri	236
aa. Klasik Usûl: Bakıma Muhtaç Çocukları Aile Yanına Yerleştirme.....	237
aaa. Aile Yanına Yerleştirilen Çocukların Nitelikleri	238
bbb. Çocuğun Yerleştirildiği Ailenin Taşınması Gereken Nitelikler.....	241
ccc. Yerleştirilen Aile Yanında Geçirilecek Sürenin Sonu.....	245
ddd. Aile Yanına Yerleştirilen Çocuğun Nafakası.....	246
bb. Genel Velâyet Yetkisine İlişkin Hukukî Bakış Açısında Değişim: Bakıma Muhtaç Çocuklar Üzerindeki Velâyet ve Vesâyete Devlet Müdahalesi.....	251
aaa. Velâyete Devlet Müdahalesi: Bakıma Muhtaç Çocuklara Özgü Kurumsallaşma.....	252
aaaa. Kurumsallaşmayı Ortaya Çıkaran Sebepler	253
bbbb. Osmanlı Çocuk Kurumları.....	255
cccc. Kurumsallaşma ve Aile Yanına Yerleştirme Usûlünün Karşılaştırılması	259
bbb. Vesâyete Devlet Müdahalesi: Yetimlerin Mal Varlığının İdaresi Hakkında Teşkilatlanma ve Yasal Düzenlemeler	261
aaaa. Teşkilatlanmayı ve Yasal Düzenlemeleri Ortaya Çıkaran Sebepler	261
bbbb. Eytâm Nezâreti ve Yetim Mallarına İlişkin Yasal Düzenlemeler.....	262
cccc. Teşkilatta ve Yasal Düzenlemelerde İyileştirme Çalışmaları.....	267

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İSLAM VE OSMANLI ÇOCUK HUKUKUNDA ÖZEL HÜKÜMLER

I. ÇOCUĞUN NESEBİ.....	271
A. Nesebin Hukukî Anlamı.....	272
B. Neseb Bağının Kurulması.....	273
1. Anne ile Çocuk Arasında Neseb Bağının Kurulması.....	273
2. Baba ile Çocuk Arasında Neseb Bağının Kurulması.....	274
a. Sahih Evlilikte Neseb Bağ.....	276
b. Fasid Evlilikte Neseb Bağ.....	280
c. Evlilik Şüphesi ile Birleşmede Neseb Bağ.....	281
d. İkrar Yoluyla Neseb Bağının Kurulması.....	282
aa. Doğrudan Neseb İkrarı.....	283
bb. Dolaylı Neseb İkrarı.....	287
e. Beyyine Yoluyla Neseb Bağının Kurulması.....	289
3. Evlat Edinme - Tebenni Yoluyla Neseb Bağının Kurulamaması.....	292
C. Neseb Bağının Ortadan Kalkması.....	292
1. Anne ile Neseb Bağının Ortadan Kalkması.....	292
2. Baba ile Neseb Bağının Ortadan Kalkması / Liân.....	293
a. Liânın Tanımı ve Hukukî Niteliği.....	295
b. Liânın Şekli.....	297
c. Liânının Şartları.....	298
aa. Genel Şartlar.....	299
bb. Liânın Nesebin Reddi İçin Yapılması Durumuna Özel Şartlar.....	300
d. Liânın Hüküm ve Sonuçları.....	303
II. EVLAT EDİNME.....	305
A. Cahiliye Döneminde ve İslamın İlk Yıllarında Evlat Edinme.....	306
B. Evlat Edinmenin Neseb Kaynağı Olmaktan Çıkarılması.....	306
C. Evlat Edinme Yoluyla Neseb Bağ Kurulamamasının Hukukî Sonuçları.....	308
D. Fiili Evlat Edinme İlişkileri.....	309
III. ÇOCUĞUN NAFAKASI.....	313
A. Nafakanın Tanımı, Kapsamı ve Çeşitleri.....	313
B. Çocuğun Nafakasından Öncelikle Kendi Mal Varlığı ile Sorumlu Olması.....	317
1. Çocuk ve Hısımlık Nafakası.....	321
a. Fürû Nafakası ve Çocuk.....	321
aa. Fürû Nafakasının Şartları.....	321
bb. Fürû Nafakasından Sorumlu Kişiler ve Bu Kişilerin Sorumluluk Dereceleri.....	323
aaa. Babanın Fürû Nafakasından Sorumluluğu.....	323
bbb. Baba Dışındaki Usûlün Fürû Nafakasından Sorumluluğu.....	333

b. Usûl Nafakası ve Çocuk	335
c. Akrabalık Nafakası ve Çocuk	338
2. Çocuk ve Eş Nafakası	340
3. Çocuk ve Mülkiyet Nafakası	344
IV. ÇOCUĞUN EMZİRİLMESİ	346
A. Çocuğun Annesi Tarafından Emzirilmesinin Hukukî Niteliği	347
B. Çocuğun Ücret ile Emzirilmesi	350
1. Ücrete Esas Süre.....	351
2. Emzirme Ücretinden Sorumluluk	352
3. Annenin Ücrete Hak Kazanması	354
4. Anneden Başka Bir Kadının Ücrete Hak Kazanması.....	355
a. Süt Emzirme Sözleşmesi	356
b. Anneden Başka Bir Kadından Süt Emmenin Hukukî Sonucu: Süt Akrabalığına Dayalı Evlenme Engeli	360
V. ÇOCUĞUN TERBİYESİNDE HİDÂNE.....	364
A. Hidânenin Tanımı ve Kapsamı	365
B. Hidâne ile Şahısta Velâyet Arasındaki İlişki	368
C. Hidânenin Hukukî Niteliği	369
D. Hidânenenin Başlangıcı ve Sonu	370
E. Hidânede Kanuni Sıra	372
F. Hidâneyi Üstlenecek Kişide Aranan Şartlar	380
1. Kadın ve Erkeklerde Aranan Ortak Şartlar.....	380
2. Kadınlarda Aranan Şartlar	383
3. Erkeklerde Aranan Şartlar	389
G. Hidânenin Düşmesi ve Geri Dönmesi	390
H. Hidâne Ücreti.....	391
İ. Hidâne Yeri	393
J. Hidâne Altındaki Çocukla Kişisel İlişki Kurulması	396
VI. ÇOCUK EVLİLİKLERİ	398
A. Çocuğun Evlenmede Eş Statüsüne Sahip Olabilmesi	398
B. Çocuğun Kendi Başına Evlenmesi	402
C. Çocuğun Velisi Tarafından Evlendirilmesi	408
1. Çocuğun Velisi Tarafından Evlendirilmesi Konusundaki Farklı Görüşler.....	409
2. Velinin Çocuğu Evlendirmesinin Hukukî Niteliği.....	412
3. Velilerin Evlendirme Yetkisinin Sınırı	414
4. Çocukları Evlendirmeye Yetkili ve Görevli Veliler	418
D. Taraplardan Birinin Çocuk Olduğu Evliliklerde Evliliğin Fiilen Başlaması	425

VII. EVLİLİĞİN SONA ERMESİ BAKIMINDAN ÇOCUK	428
A. Talâk Bakımından Çocuk	429
B. Muhâlaa Bakımından Çocuk	432
C. Velileri Tarafından Evlendirilen Çocukların Fesih Hakkı: Bulûğ Muhayyerliği	435
VIII. ÇOCUĞUN MİRAS İLİŞKİLERİ	440
A. Şer'î Miras Hukuku Bakımından Çocuk	441
1. Kanuni Mirasçılık Bakımından Çocuk	442
a. Cenin Döneminde Kanuni Mirasçılık	442
b. Doğumdan İtibaren Kanuni Mirasçılık	447
aa. Çocuğun Mirasçılık Ehliyeti	447
bb. Miras Hisselerinin Oranı Bakımından Çocuk	450
cc. Mirasçılık Şartları Bakımından Çocuk	458
dd. Mirasçılık Engelleri Bakımından Çocuk	459
ee. Çocuğun Mirasçılık İlişkilerinin Yürütülmesi ve Murisler Arasında Çocuk Olması Durumunda Miras Taksimi	461
ff. Dede Yetimi Kavramı ve Zorunlu Vasiyet	469
2. Vasiyetnâme Hükümleri Bakımından Çocuk	471
a. Cenin Döneminde Vasiyetnâme	471
b. Gayri Mümeyyiz Çocukluk Döneminde Vasiyetnâme	473
c. Mümeyyiz Çocukluk Döneminde Vasiyetnâme	474
B. Örfî Miras Hukuku Bakımından Çocuk	475
1. Cenin Döneminde Çocuğun Örfî Miras ilişkileri	476
2. Doğumdan İtibaren Çocuğun Örfî Miras ilişkileri	477
IX. CEZA HUKUKU BAKIMINDAN ÇOCUK	479
A. Çocuğun Cezai Sorumluluğu	480
1. Had Suçları Bakımından	480
2. Kisas ve Diyet Suçları Bakımından	482
a. Kisas Bakımından	482
b. Diyet Ödeme Bakımından	484
c. Kefâret Bakımından	488
d. Mirastan Mahrumiyet Cezası Bakımından	489
3. Ta'zîr Suçları Bakımından	490
4. Suç ve Cezaların Kişiselliği Prensibi Gereği Kanuni Temsilcinin Cezai Sorumluluğu	494
B. Suçun Mağdurunun Çocuk Olduğu Haller	495
1. Cenin Aleyhine Suç	496
a. Cenin Aleyhine Suçta Maddi Unsur	498
b. Cenin Aleyhine Suçta Manevi Unsur	501
c. Cenin Aleyhine Suçta Neticeye Göre Değişen Ceza Çeşitleri	503

aa. Kisas	504
bb. Gurre	504
cc. Diyet	506
dd. Ta'zîr	507
ee. Kefâret	509
d. Cenin Aleyhine Suçun Takibi	510
2. Gayri Mümeyyiz ve Mümeyyiz Çocuğa Karşı İşlenen Suçlar	519
a. Mağduru Çocuk Olan Had Suçları Bakımından	520
b. Mağduru Çocuk Olan Kisas Suçları Bakımından	521
aa. Kasten Adam Yaralama Suçunun Mağduru Çocuk	521
bb. Kasten Adam Öldürme Suçunun Mağduru Çocuk	522
aaa. Çocuğun Maktûl Olması Durumunda	522
bbb. Maktûlün Velileri Arasında Çocuk Bulunması Durumunda Kisas Talep Etme Hakkı	524
ccc. Maktûlün Velileri Arasında Çocuk Bulunması Durumunda Kisasın İfası	526
c. Mağduru Çocuk Olan Diyet Suçları Bakımından	527
d. Mağduru Çocuk Olan Suçlarda Af ve Sulh	530
e. Mağduru Çocuk Olan Bazı Suçlarda Şahsi Cezasızlık	536
f. Velinin veya Öğretmenin Tedip Ölçüsünü Aşan Fiilleri	540
C. Ceza Hukukunda İnfaz Hükümleri Bakımından Çocuk	542
1. Güvenlik Tedbiri Olarak Hapsedilen Çocuklarda İnfaz Şartları	542
2. Hamile Kadının Cezasının İnfazının Ertelenmesi	545
SONUÇ	547
KAYNAKLAR	553